

Programozási technológia 2.

Verifikáció és validáció
Egységtesztelés (JUnit)

Dr. Szendrei Rudolf
ELTE Informatikai Kar
2018.

Verifikáció és validáció

Minőségbiztosítás

- ▶ A szoftver verifikációja és validációja, vagy *minőségbiztosítása* (*quality control*) azon folyamatok összessége, amelyek során ellenőrizzük, hogy a szoftver teljesíti-e az elvárt követelményeket, és megfelel a felhasználói elvárásoknak
 - ▶ a *verifikáció* (*verification*) ellenőrzi, hogy a szoftvert a megadott funkcionális és nem funkcionális követelményeknek megfelelően valósították meg
 - ▶ történhet formális, vagy szintaktikus módszerekkel
 - ▶ a *validáció* (*validation*) ellenőrzi, hogy a szoftver megfelel-e a felhasználók elvárásainak, azaz jól specifikáltuk-e eredetileg a követelményeket
 - ▶ alapvető módszere a tesztelés

Verifikáció és validáció

Módszerei

- ▶ Az ellenőrzés végezhető
 - ▶ *statikusan*, a modellek és a programkód áttekintésével
 - ▶ elvégezhető a teljes program elkészülte nélkül is
 - ▶ elkerüli, hogy hibák elfedjék egymást
 - ▶ tágabb körben is felfedhet hibákat, pl. szabványoknak történő megfelelés
 - ▶ *dinamikusan*, a program futtatásával
 - ▶ felfedheti a statikus ellenőrzés során észre nem vett hibákat, illetve a programegységek együttműködéséből származó hibákat
 - ▶ lehetőséget ad a teljesítmény mérésére

Verifikáció és validáció

Tesztelés

- ▶ A tesztelés célja a szoftverhibák felfedezése és szoftverrel szemben támasztott minőségi elvárások ellenőrzése
 - ▶ futási idejű hibákat (*failure*), működési rendellenességeket (*malfunction*) keresésünk, kompatibilitást ellenőrzünk
 - ▶ általában a program (egy részének) futtatásával, szimulált adatok alapján történik
 - ▶ nem garantálja, hogy a program hibamentes, és minden körülmény között helyáll, de felfedheti a hibákat adott körülmények között
- ▶ A teszteléshez *tesztelési tervet* (*test plan*) készítünk, amely ismerteti a tesztelés felelőseit, folyamatát, technikáit és céljait

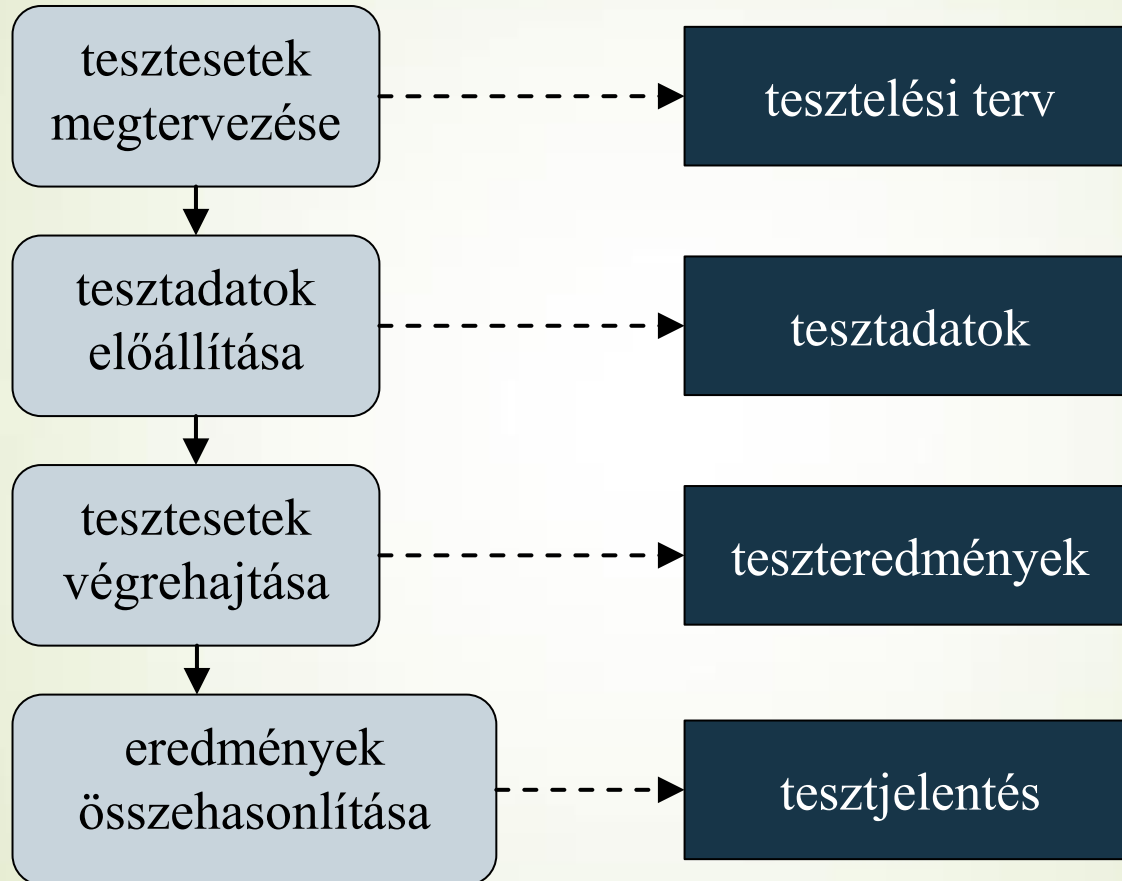
Verifikáció és validáció

Tesztesetek

- ▶ A tesztelés során különböző *teszteseteket* (*test case*) különböztetünk meg, amelyek az egyes funkciókat, illetve elvárásokat tudják ellenőrizni
 - ▶ megadjuk, adott bemenő adatokra mi a várt eredmény (*expected result*), amelyet a teszt lefutása után összehasonlítunk a kapott eredménnyel (*actual result*)
 - ▶ a teszteseteket összekapcsolhatjuk a követelményekkel, azaz megadhatjuk melyik teszteset milyen követelményt ellenőriz (*traceability matrix*)
 - ▶ a teszteseteket gyűjteményekbe helyezzük (*test suit*)
- ▶ A tesztesetek eredményeiből készül a *tesztjelentés* (*test report*)

Verifikáció és validáció

A tesztelési folyamat

Verifikáció és validáció

A tesztelés lépései

- ▶ A tesztelés nem a teljes program elkészülte után, egyben történik, hanem általában 3 szakaszból áll:
 1. *fejlesztői teszt (development testing)*: a szoftver fejlesztői ellenőrzik a program működését
 - ▶ jellemzően *fehér doboz (white box)* tesztek, azaz a fejlesztő ismeri, és követi a programkódot
 2. *kiadásteszt (release testing)*: egy külön tesztcsoport ellenőrzi a szoftver használatát
 3. *felhasználói teszt (acceptance testing)*: a felhasználók tesztelik a programot a felhasználás környezetében
 - ▶ jellemzően *fekete doboz (black box)* tesztek, azaz a forráskód nem ismert

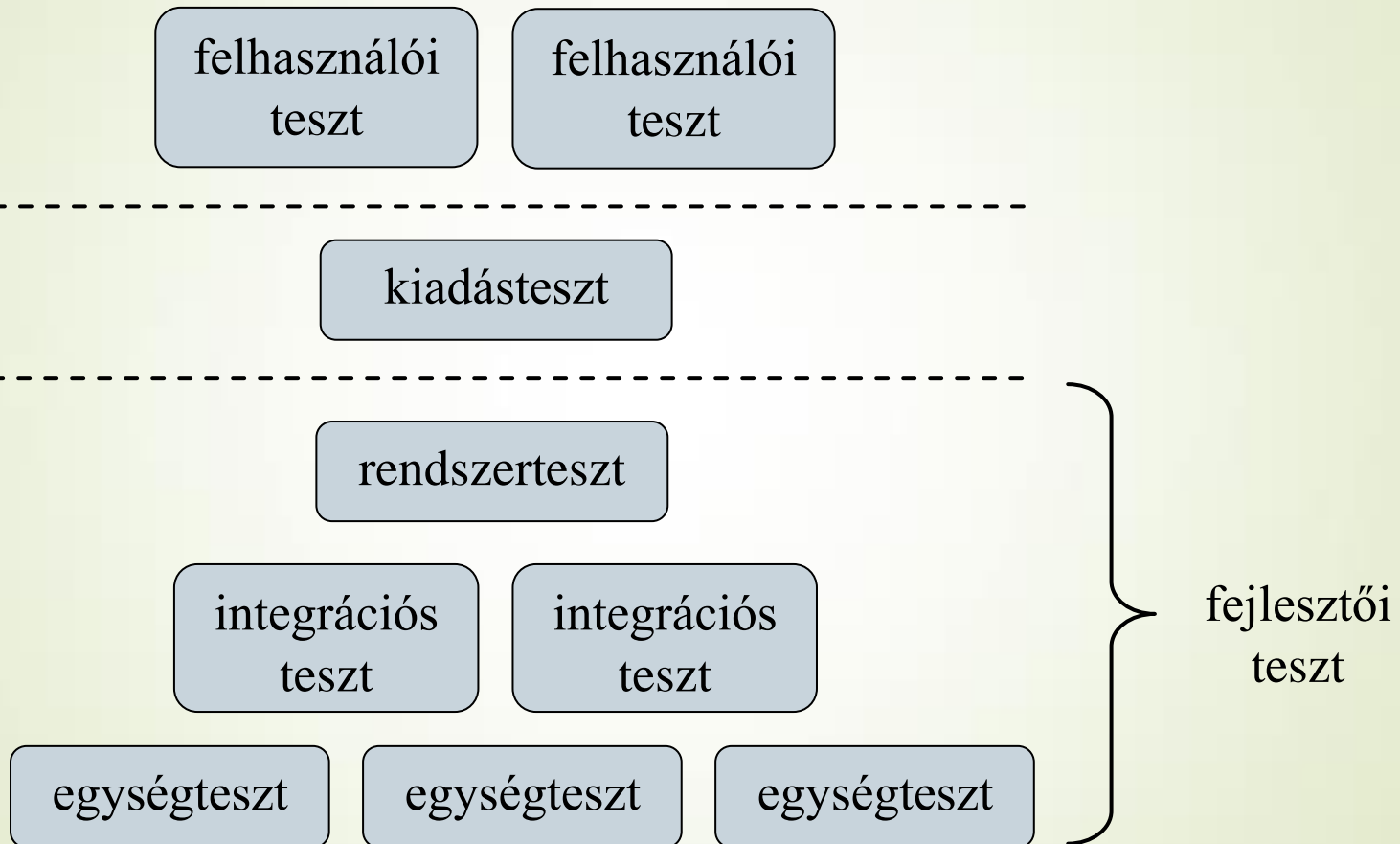
Verifikáció és validáció

A tesztelés lépései

- ▶ A fejlesztői tesztnek további négy szakasza van:
 - ▶ *egységteszt (unit test)*: a programegységeket (osztályok, metódusok) külön-külön, egymástól függetlenül teszteljük
 - ▶ *integrációs teszt (integration test)*: a programegységek együttműködésének tesztje, a rendszer egy komponensének vizsgálata
 - ▶ *rendszer teszt (system test)*: az egész rendszer együttes tesztje, a rendszert alkotó komponensek közötti kommunikáció vizsgálata
- ▶ A tesztelés egy része automatizálható, bizonyos részét azonban mindenképpen manuálisan kell végrehajtanunk

Verifikáció és validáció

A tesztelés lépései

Verifikáció és validáció

Nyomkövetés

- ▶ A tesztelést elősegíti a *nyomkövetés (debugging)*, amely során a programot futás közben elemezzük, követjük a változók állapotait, a hívás helyét, felfedjük a lehetséges hibaforrásokat
- ▶ A jellemző nyomkövetési lehetőségek:
 - ▶ *megállási pontok (breakpoint)* elhelyezése
 - ▶ *változókövetés (watch)*, amely automatikus a lokális változókra, szabható rá feltétel
 - ▶ *hívási lánc (call stack)* kezelése, a felsőbb szintek változóinak nyilvántartásával
- ▶ A fejlesztőkörnyezetbe épített eszközök mellett külső programokat is használhatunk (pl. *gdb*)

Verifikáció és validáció

Egységtesztek

- ▶ Az egységteszt során törekednünk kell arra, hogy a programegység összes funkcióját ellenőrizzük, egy osztály esetén
 - ▶ ellenőrizzük valamennyi (publikus) metódust
 - ▶ állítsuk be, és ellenőrizzük az összes mezőt
 - ▶ az összes lehetséges állapotba helyezzük az osztályt, vagyis szimuláljuk az összes eseményt, amely az osztályt érheti
- ▶ A teszteseteket célszerű lezoroítani a programegység által
 - ▶ megengedett bemenetre, így ellenőrizve a várt viselkedését (korrektség)
 - ▶ nem megengedett bemenetre, így ellenőrizve a hibakezelést (robosztusság)

Verifikáció és validáció

Egységtesztek

- ▶ A bemenő adatokat részhalmozokra bonthatjuk a különböző hibalehetőségek függvényében, és minden részhalmozból egy bemenetet ellenőrizhetünk
- ▶ Pl. egy téglalap méretei egész számok, amelyek lehetnek
 - ▶ negatívak, amely nem megengedett tartomány
 - ▶ nulla, amely megengedhető (üres téglalap)
 - ▶ pozitívak, amelyek megengedettek, ugyanakkor speciális esetet jelenthetnek a nagy számok
- ▶ Az egységtesztet az ismétlések és a számos kombináció miatt célszerű automatizálni (pl. a teszt implementációjával)

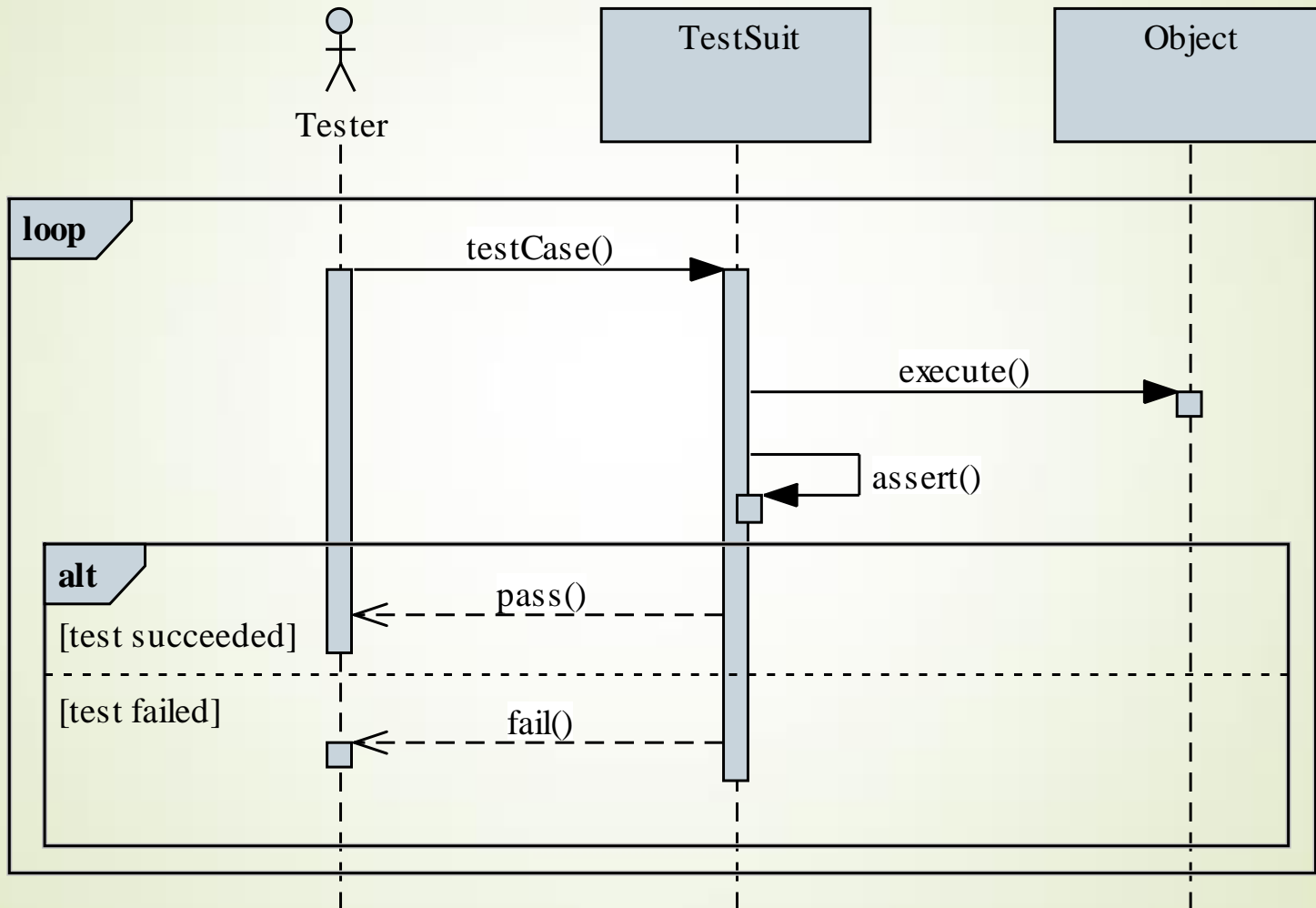
Verifikáció és validáció

Tesztelési keretrendszerek

- ▶ Az egységtesztek automatizálását, és az eredmények kiértékelését hatékonyabbá tehetjük tesztelési keretrendszerek (*unit testing frameworks*) használatával
 - ▶ általában a tényleges főprogramoktól függetlenül építhetünk teszteseteket, amelyeket futtathatunk, és megkapjuk a futás pontos eredményét
 - ▶ a tesztesetekben egy, vagy több ellenőrzés (*assert*) kap helyet, amelyek jelezhetnek hibákat
 - ▶ amennyiben egy hibajelzést sem kaptunk egy tesztesettől, akkor az eset sikeres (*pass*), egyébként sikertelen (*fail*)
 - ▶ pl. *JUnit*, *CppTest*, *QTestLib*

Verifikáció és validáció

Tesztelési keretrendszerek

Verifikáció és validáció

Kód lefedettség

- ▶ A tesztgyűjtemények által letesztelt programkód mértékét nevezzük *kód lefedettségnek (code coverage)*
 - ▶ megadja, hogy a tényleges programkód mely részei kerültek végrehajtásra a teszt során
 - ▶ számos szempont szerint mérhető, pl.
 - ▶ *alprogram (function)*: mely alprogramok lettek végrehajtva
 - ▶ *utasítás (statement)*: mely utasítások lettek végrehajtva
 - ▶ *elágazás (branch)*: az elágazások mely ágai futottak le
 - ▶ *feltételek (condition)*: a logikai kifejezések mely részei lettek kiértékelve (mindkét esetre)

Verifikáció és validáció

További tesztek

- ▶ Az integrációs és rendszertesztek során elsősorban azt vizsgáljuk, hogy a rendszer megfelel-e a követelménybeli elvárásoknak
 - ▶ funkcionális és nem funkcionális alapon (pl. teljesítmény, biztonság) is ellenőrizhetjük a rendszert
 - ▶ ezeket a teszteseteket már a specifikáció során megadhatjuk
 - ▶ a tesztelés első lépése a *füst teszt* (*smoke test*), amely során a legalapvetőbb funkciók működését ellenőrzik
- ▶ A kiadásteszt és a felhasználói teszt során a szoftvernek már általában a célkörnyezetben, tényleges adatokkal kell dolgoznia
 - ▶ a teszt magába foglalja a kihelyezést (pl. telepítés) is

Verifikáció és validáció

Programváltozatok

- ▶ Az implementáció és tesztelés során a szoftver különböző változatait tartjuk nyilván:
 - ▶ *pre-alfa*: funkcionálisan nem teljes, de rendszertesztre alkalmas
 - ▶ *alfa*: funkcionálisan teljes, de a minőségi mutatókat nem teljesíti
 - ▶ *béta*: funkcionálisan teljes, és a minőségi mutatók javarészt megfelelnek a követelményeknek
 - ▶ a további tesztelés során nagyrészt a rendellenességek kiküszöbölése folyik, a tesztelés lehet publikus
 - ▶ esetlegesen kiegészítő funkciók kerülhetnek implementálásra

Verifikáció és validáció

Programváltozatok

- ▶ *kiadásra jelölt (release candidate, RC), vagy gamma*: funkcionálisan teljes, minőségi mutatóknak megfelelő
 - ▶ kódteljes (nem kerül hozzá újabb programkód, legfeljebb hibajavítás)
 - ▶ csak dinamikus tesztelés folyik, és csak kritikus hiba esetén nem kerül gyártásra
- ▶ *végleges (final, release to manufacturing, RTM)*: a kiadott, legyártott változat
 - ▶ nyílt forráskód esetén általában már korábban publikussá válik a (félkész) szoftver
 - ▶ a kiadást követően a program további változásokon eshet át (javítások, programfunkció bővítés)

Verifikáció és validáció

Teljesítménytesztek

- ▶ A teljesítménytesztek (*performance test*) során a rendszer teljesítményét mérjük
 - ▶ ezáltal a rendszer megbízhatóságát és teljesítőképességének (válaszidők, átviteli sebességek, erőforrások felhasználása) ellenőrizzük különböző mértékű feladatvégzés esetén
 - ▶ végezhetünk tesztek a várható feladatmennyiség függvényében (*load test*), vagy azon túl ellenőrizhetjük a rendszer tűrőképességét (*stress test*)
 - ▶ a teljesítmény tesztet sokszor a hardver erőforrások függvényében végezzük, amellyel megállapítható a rendszer skálázhatósága (*capacity test*)

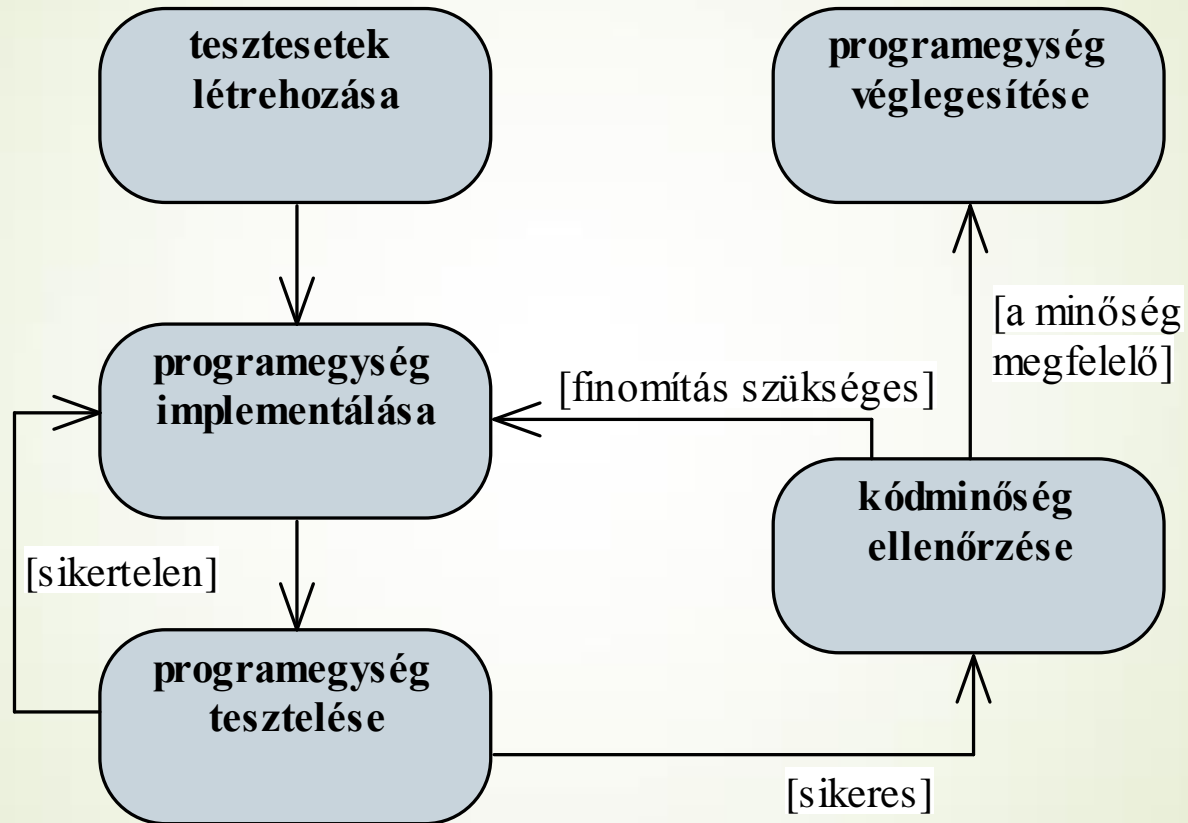
Verifikáció és validáció

Tesztvezérelt fejlesztés

- ▶ A *tesztvezérelt fejlesztés* (*test-driven development, TDD*) egy olyan fejlesztési módszertan, amely a teszteknek ad elsőbbséget a fejlesztés során
 - ▶ a fejlesztés lépései:
 1. tesztesetek elkészítése, amely ellenőrzi az elkészítendő kód működését
 2. az implementáció megvalósítása, amely eleget tesz a teszteset ellenőrzéseinek
 3. az implementáció finomítása a minőségi elvárásoknak (tervezési és fejlesztési elvek) megfelelően
- ▶ előnye, hogy magas fokú a kód lefedettsége, mivel a teszteknek minden funkcióra ki kell térniük

Verifikáció és validáció

Tesztvezérelt fejlesztés

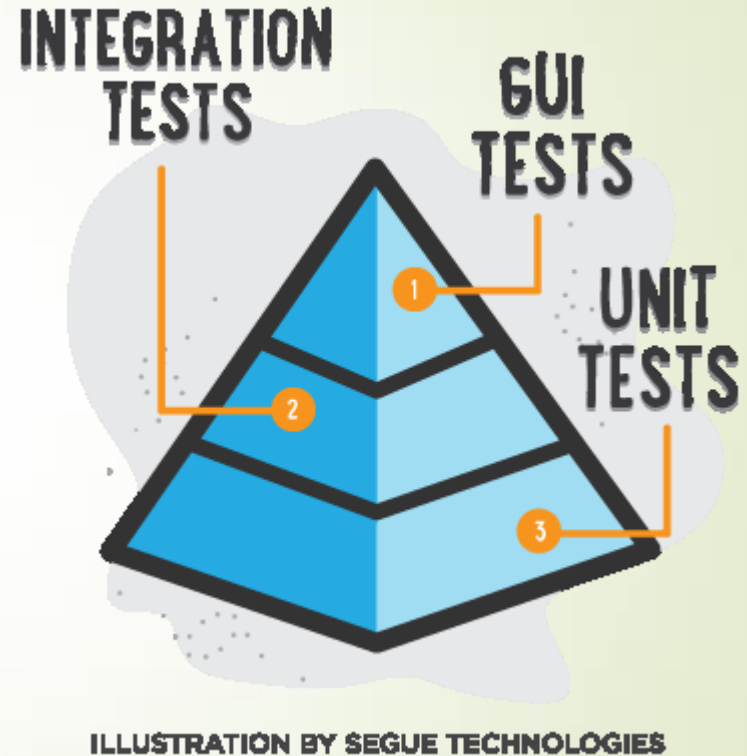
Verifikáció és validáció

A hibajavítás költségei

A hibajavítás költsége a hiba felfedezésének helye (ideje) függvényében		Hiba felfedezésének helye				
		<i>Követelmények</i>	<i>Tervezés</i>	<i>Implementáció</i>	<i>Tesztelés</i>	<i>Üzemeltetés</i>
Hiba helye	<i>Követelmények</i>	1x	3x	5-10x	10x	10-100x
	<i>Tervezés</i>		1x	10x	15x	25-100x
	<i>Implementáció</i>			1x	10x	10-25x

Egységtesztelés

- ▶ A legalacsonyabb szintű, a programot felépítő egységek tesztelése
- ▶ Egység: egy rendszer legkisebb önálló egységként tesztelhető része.
- ▶ Egység tesztekkel ellenőrizhető, hogy egy egység az elvárásoknak megfelelően működik.
- ▶ Egy egység függvényeiről ellenőrizzük, hogy különböző bemenetek esetén megfelelő eredményt, vagy hibát produkálnak.
- ▶ Az egységeket egymástól függetlenül kell tesztelni.

Egységtesztelés

Előnyök

- A hibák sokkal korábban észlelhetőek
- Minden komponens legalább egyszer tesztelt
- Az egységek elkülönítése miatt a hibák helyének meghatározása könnyű
- A funkciók könnyen módosíthatóak, átalakíthatók
- Dokumentációs szerep: példákat biztosít egyes funkciók használatára

Egységtesztelés

Elvek

- **Gyors:** A teszteknek gyorsan kell futnia, lassú tesztek senki nem futtatja gyakran, így a hibák nem derülnek ki idejében.
- **Független:** A teszteknek egymástól függetlennek és bármilyen sorrendben végrehajthatónak kell lennie.
- **Megismételhető:** A teszteknek bármilyen környezetben, hálózat nélkül is végrehajthatónak kell lennie. A különböző futtatások eredményének meg kell egyeznie.
- **Önellenőrző:** A tesztek eredménye egy logikai érték (futásuk vagy sikeres, vagy sikertelen)
- **Automatikus:** Automatikusan, interakció nélkül futó tesztek

Egységtesztelés

Mit kell tesztelni?

- ▶ Egy osztály minden publikus metódusát tesztelni kell
- ▶ „Triviális” eseteket
- ▶ Speciális eseteket
 - ▶ Pl.: számok esetén: negatív, 0, pozitív, a megengedettnél kisebb, nagyobb,...
- ▶ Pozitív / Negatív teszteseteket
 - ▶ A negatív teszteset szándékosan hibás paraméterekkel hívja a tesztelt metódust, célja a hibakezelés ellenőrzése
- ▶ Végrehajtási lefedettség: a tesztekől indított hívásoknak a tesztelt metódus lehető legtöbb során végig kell haladnia.
- ▶ Egy teszt egyetlen „dolog”

Egységtesztelés

Mit NEM kell tesztelni?

- ▶ Ami nyilvánvalóan működik
 - ▶ külső lib-ek, JDK, JRE, ...
- ▶ Adatbázis
 - ▶ feltételezhető, hogy ha elérhető, akkor helyesen működik
- ▶ Triviális metódusok
 - ▶ getter / setter
- ▶ GUI
 - ▶ a felhasználó felület nem tartalmazhat üzleti logikát

Egységtesztelés

JUnit 4.x

- A JUnit egy egységtesztelő keretrendszer a Java nyelvhez
- Annotációkkal konfigurálható.
- Elvárt eredmények ellenőrzése Assert-ekkel.

```
public class MyTests {
    @Test
    public void multiplicationOfZeroIntegersShouldReturnZero() {
        // MyClass is tested
        MyClass tester = new MyClass();
        // assert statements
        assertEquals("10 x 0 must be 0", 0, tester.multiply(10, 0));
        assertEquals("0 x 10 must be 0", 0, tester.multiply(0, 10));
        assertEquals("0 x 0 must be 0", 0, tester.multiply(0, 0));
    }
}
```

Egységtesztelés

Teszt osztály felépítése

Annotáció	Eredmény
<code>@Test</code> <code>public void method()</code>	Teszt metódus jelölése
<code>@Test(expected = Exception.class)</code>	A teszt sikertelen a megadott típusú kivétel hiányában
<code>@Test(timeout = 100)</code>	A teszt sikertelen, ha a metódus nem fejeződik be adott idő alatt
<code>@Before / @After</code> <code>public void method()</code>	Metódus amely minden teszt előtt/után lefut
<code>@BeforeClass / @AfterClass</code> <code>public static void method()</code>	Egyszer fut le az osztályban lévő első teszt metódus indulása előtt/után
<code>@Ignore / @Ignore("Why disabled")</code>	A teszt metódus kihagyása

Egységtesztelés

Ellenőrzések, Assert-ek

Utasítás	Leírás
<code>fail (message)</code>	A hívó teszt sikertelen futását eredményezi
<code>assertTrue ([message,] boolean condition)</code> vagy <code>assertFalse (...)</code>	Ellenőrzi, hogy a megadott feltétel igaz (hamis)–e.
<code>assertEquals ([message,] expected, actual)</code>	Ellenőrzi, hogy két objektum egyenlő-e.
<code>assertNull ([message,] obj)</code> vagy <code>assertNotNull (...)</code>	Az objektum null (nem null).
<code>assertSame ([message,] expected, actual)</code> vagy <code>assertNotSame (...)</code>	Ellenőrzi, hogy két változó ugyanarra az objektumra mutat (== / !=)

Egységtesztelés

Kivételkezelés ellenőrzése

- ▶ A `@Test(expected = Exception.class)` annotáció limitált, csak egyetlen kivételt tud tesztelni.
- ▶ Alternatíva

```
try {  
    mustThrowException();  
    fail();  
} catch (Exception e) {  
    // expected  
}
```


Egységtesztelés

Példa

```
public class MyClass{  
    public int multiply(int x, int y) {  
        if (x > 999) {  
            throw new IllegalArgumentException();  
        }  
        return x / y;  
    }  
}
```



```
public class MyClassTest {  
    @Test(expected =  
        IllegalArgumentException.class)  
    public void testExceptionIsThrown() {  
        MyClass m = new MyClass();  
        m.multiply(1000, 5);  
    }  
    @Test  
    public void testMultiply() {  
        MyClass m = new MyClass();  
        assertEquals(50, m.multiply(10, 5));  
    }  
}
```

Finished after 0.012 seconds

Runs: 2/2 Errors: 0 Failures: 1

▼ com.vogella.junit.first.MyClassTest [Runner: JUnit 4] (0.000 s)
  testExceptionIsThrown (0.000 s)
  testMultiply (0.000 s)

 Failure Trace

 java.lang.AssertionError: Result expected:<50> but was:<2>
 at com.vogella.junit.first.MyClassTest.testMultiply(MyClass

Egységtesztelés

Mock

- A tesztelt metódusok általában más komponens nyújtotta szolgáltatásokat is használnak
- Az egyes funkciókat más komponensektől izoláltan kell tesztelnünk, a tesztek sikeressége nem függhet a függőségek helyes implementációjától
- A Mock egy olyan objektum, amely egy másik objektum működését szimulálja
- Egy osztály függőségeinek szimulálására használandó
- <http://easymock.org/>

Egységtesztelés

Mock példa

```
public interface ValidatorService {
    boolean allowedToRent(Member m, int numberOfBooksToRent);
}

public class RentalController {
    private ValidatorService validatorService;

    public RentalController(ValidatorService validatorService) {
        this.validatorService = validatorService;
    }

    public void rent(Member m, List<Book> books) {
        if(!validatorService.allowedToRent(m, books.size())) {
            throw new ValidationException();
        }
        ...
    }
}
```

```
public class RentalControllerTest {  
  
    private ValidatorService validatorService;  
    private RentalController controller;  
  
    @Before public void setUp() throws Exception {  
        // NiceMocks return default values for unimplemented methods  
        validatorService = createNiceMock(ValidatorService.class);  
        controller = new RentalController(validatorService);  
    }  
  
    @Test(expected = ValidationException.class)  
    public void testRentMoreThanAllowed();  
  
        Member m = new Member();  
        List<Books> books = new ArrayList<>();  
        expect(validatorService.allowedToRent(m, books))  
            .andReturn(false).times(1);  
  
        replay(validatorService);  
        controller.rent(m, books);  
    }  
}
```